

29.03.2016

Kaj/2

§ 273

V 13.4.2016, Kunnan asukkaan aloite suomalaisen muotoilun edistämisestä maankäytön suunnittelun, kaavoituksen sekä rakennushankkeiden luvituksen ja toteutuksen yhteydessä

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää merkitä kunnan asukkaan aloitteen tiedoksi.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Katri Erroll, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Kunnan asukkaan aloite 17.10.2015
- 2 Asemakaavan muutos
- 3 Rakennuslautakunnan lausunto
- 4 Muotoilu kaupungin toimintakentässä

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

on 17.10.2015 tekemässään kunnan asukkaan aloitteessa esittänyt, että Helsinki pääkaupunkina hyvässä yhteistyössä suomalaisten muotoilupiirien kanssa ja viimekädessä yksin / omin toimin ryhtyy maankäytön suunnittelussa, kuten asemakaavoituksen ja rakennushankkeiden luvituksen sekä toteutuksen yhteydessä edistämään nykyistä aktiivisemmin suomalaisen muotoilun hyödyntämistä.

Aloitteen mukaan muotoilu sinänsä on ymmärrettävä tässä yhteydessä hyvin laajana käsitteenä. Yksi esimerkki suomalaisesta muotoilun tuot-

teesta viime vuosilta on vaikka graafinen betoni, jonka laajempaa käyttöä muiden muotoilutuotteiden ohella em. yhteydessä voisi aktiivisemmin tavoitella.

Aloitteen tekijä on myöhemmin pyytänyt lisäämään aloitteeseensa esimerkkinä Oulun Matkakeskusta koskevan asemakaavan muutoksen.

Kaupunginhallitus toteaa, että kuntalain 28 §:n mukaan kunnan asukkaalla on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet. Kaupunginvaltuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet.

Kaupunginvaltuuston työjärjestyksen 25 §:n mukaan kaupunginhallituksen tulee esittää valtuuston tietoon vuosittain viimeistään sen huhtikuussa pidettävässä kokouksessa valtuuston toimivaltaan kuuluvissa asioissa kunnan asukkaan aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet. Käsiteltäessä kunnan asukkaan aloitteita sallitaan keskustelu. Kaupunginhallituksen on saatettava käydystä keskustelusta laadittu pöytäkirja kysymyksessä olevien asioiden valmistelussa huomioon otettavaksi. Päätöksentekoa yksittäisten aloitteiden osalta ei toivomusponsia lukuun ottamatta sallita.

Aloitteesta on saatu päätöshistoriasta ja liitteistä ilmenevät kiinteistölautakunnan, rakennuslautakunnan, kaupunkisuunnitteluviraston, kaupungin taidemuseon ja rakennusviraston lausunnot. Aloitteesta on lisäksi oltu yhteydessä kaupunginkanslian elinkeino-osastoon sekä talous- ja suunnitteluosastoon.

Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötointa johtava apulaiskaupunginjohtaja vastasi aloitteen tekijälle kirjeellään 23.3.2016 ja nojautui vastauksessaan lausunnoissa esitettyihin johtopäätöksiin. Vastaus ilmenee päätöshistoriasta.

Vastauksessa todettiin, että kuntalaisaloitteessa esitetty toive muotoilun edistämisestä on periaatteessa kannatettava tavoite. Muotoilu on tunnistettu kaupungin nykyisessä strategiassa merkittäväksi uudistumisen keinoksi, joka vaikuttaa kaupungin kilpailukykyyn. Muotoilu oli näkyvästi esillä erityisesti World Design Capital vuoden 2012 aikana. Strategiaohjelmaan 2013 - 2016 on kirjattu seuraavaa: ”Helsinki vahvistaa asemaansa muotoilun suurkaupunkina käyttämällä muotoilua kaupungin uudistamisessa ja palveluiden kehittämisessä”. Muotoilu on nostettu myös yhdeksi Helsingin avaintoimialoista, jota tuetaan mm. erilaisten kehittämishankkeiden kautta.

Viimeaikaisista hankkeista merkittävin on ollut vuoden 2015 lopussa päättynyt Toimiva kaupunki –hanke. Hankkeen kaupunkimuotoilijat kehittivät yhteensä noin 60 hanketta palvelumuotoilun keinoin. Esimerkkinä rakennushankkeisiin liittyvä Staran Siisti työmaa –hanke (<http://www.muotoilutarinat.fi/fi/projekti/stara-helen/>). Kokemuksia palvelumuotoilun käytöstä on myös mm. fyysisten rakennusten ja palvelujen yhteensovittamisen ja lähiöiden kehittämisen osalta. Kokemuksia on levitetty mm. Muotoilutarinat.fi –verkkojulkaisun kautta sekä teemmällä yhteistyötä jo yli 10 vuotta Helsinki Design Weekin kanssa. Suomalaisen muotoiluorganisaatioiden kanssa tehtävästä kehitystyöstä esimerkkinä on Ornamon käynnissä oleva palvelumuotoilun hankintakäytäntöjen kehittäminen.

Kaupungin on toiminnassaan kuitenkin otettava huomioon lainsäädäntö, joka asettaa omat rajoituksensa nimenomaan suomalaisen muotoilun edistämiseen aloitteessa esitetyllä tavalla. Näitä rajoituksia käsitellään tarkemmin liitteenä olevassa rakennuslautakunnan lausunnossa.

Vastauksessa todettiin lisäksi, että maankäytön suunnittelun osalta aloitteessa esitetyt näkökohdat kuuluvat kaavoitusjärjestelmässä lähinnä asemakaavoitusvaiheeseen. Asemakaavaa koskevat maankäyttö- ja rakennuslain 54 § sisältövaatimukset eivät varsinaisesti tunnista aloitteessa esitettyä, määrätyllä tavalla täsmennettävää pyrkimystä edistää nimenomaan kotimaista muotoilua. Asemakaavaan voidaan kyllä sisällyttää esim. määräyksiä, jotka koskevat tietynlaisen materiaalin käyttämistä. Tästä on esimerkkinä Honkasuon asemakaava, jossa edellytettiin puumateriaalin käyttämistä.

Rakennushankkeitten luvituksen osalta vastauksessa todettiin, että rakennusluvan harkinta on oikeusharkintaista viranomaistoimintaa. Suomalaisen muotoilun edistäminen aloitteen tarkoittamalla tavalla on sille vierasta. Kun luvan edellytykset täyttyvät, tulee lupa myöntää. Yleensä silloinkin, kun asemakaava on määritellyt käytettäväksi tietynlaista rakennusmateriaalia, on käytettävissä lukuisia eri vaihtoehtoja, jotka määräyksen täyttävät. Edellytyksenä ei voi olla, että vain tietyssä maassa valmistettu ja muotoiltu tuote on kelpoinen. Viranomainen ei voi vaatia käyttämään vain kotimaista rakennustuotetta, jos tarjottu tuote täyttää sille eurooppatasoisesti asetetut vaatimukset, tai muutoin sovellettavat kansallisen tason tuotevaatimukset.

Kaupungin oman rakennuskannan suunnittelussa tavoitteena on varmistaa sekä uudisrakentamisessa että peruskorjauksessa rakentamisen laatu siten, että palvelurakennuksissa voidaan toimia turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Rakentamisessa pyritään suosimaan hyviä, kestäviä materiaaleja ja turvallisia, pitkäaikaiskestäviä rakenteita.

Rakennushankkeissa tavoitellaan sekä investointikustannuksiltaan että kestävyydeltään kustannustehokkaita ratkaisuja.

Kaupungin palvelurakennuksissa pyritään myös esteettisesti laadukkaisiin ratkaisuihin. Rakentamisen tekninen ja esteettinen laatu pyritään varmistamaan käyttämällä kaupungin rakennushankkeissa kokeneita ja osaavia suunnittelijoita, jotka valitaan hankintalain edellyttämällä kilpailumenettelyllä.

Kaupunkikuvaa ja julkisten rakennusten ilmettä voidaan elävöittää käyttämällä mm. julkisivuissa aloitteen tekijän esittämää graafista betonia tai liittämällä julkisivuihin muuhun materiaaliin työstettyjä aiheita. Julkisivuihin on myös joissakin kohteissa liitetty taidetta. Tämän tulee tapahtua rakennuksen pääsuunnittelijan johdolla ja yhteistyössä kaupungin taidemuseon kanssa.

Asemakaavassa voidaan myös edellyttää esimerkiksi julkiselta kaupunkitalalta tiettyä laatutasoa tai alueen yhtenäistä ilmettä. Niitä pystytään toteuttamaan jatkosuunnittelussa juuri muotoilun keinoin.

Yleisten alueiden suunnittelussa pyrkimyksenä ovat esteettisesti ja rakenteellisesti laadukkaat ja toimivat ratkaisut, jotka ovat kestäviä ja konkreettisesti mielekkäitä. Parhaiksi todetut ratkaisut ja materiaalit kootaan eri hallintokuntien kanssa yhteistyössä laadittavaan kaupunkitilaohjeeseen eli designmanuaaliin, joka valmistuu vuoden 2016 aikana.

Ohje on avoin ja päivittyvä. Se mahdollistaa nykykäytännön mukaisesti myös uusien innovatiivisten tuotteiden sekä materiaalien käytön yleisillä alueilla eikä rajoita suunnittelijoiden vapautta silloin, kun ohjeesta poikkeaville ratkaisuille on tarvetta.

Vastauksen johtopäätöksenä todettiin, että kotimaisen muotoilun edistäminen myös rakentamisessa on kannatettava pyrkimys. Edistäminen toteutuu parhaiten, kun alan teollisuus käyttää hyväksi suomalaisia muotoilijoita ja tuottaa korkealaatuisia, mutta samalla kilpailukykyisiä tuotteita. Muissa maissa suunnitellut ja valmistetut rakennustuotteet eivät aina parhaalla mahdollisella tavalla sovellu suomalaiseen rakentamiseen esimerkiksi ilmastollisista syistä johtuen. Euroopan unionin perusperiaatteita on tavaroiden vapaa liikkuvuus ja kaupan teknisten esteiden poistaminen. Tuotteet kilpailevat ominaisuuksiensa, laatunsa ja hintojensa kautta. Viranomaiset eivät voi asettaa säännöksiin perustamattomia esteitä muiden maiden tuotteille silloin kun ne täyttävät asetetut vaatimukset.

Helsingin kaupunki suurena maanomistajana voi vaikuttaa korkealaatuisen muotoilun käyttämiseen myös tontinluovutuksen keinoin. Tällöin-

29.03.2016

Kaj/2

kään ei voi kuitenkaan eri toimijoita perusteettomasti ja epätasapuolisesti syrjiä.

Kaupunki näkee myös palvelumuotoilun tärkeänä osana muotoilun kenttää. Helsinki on yli 10 vuoden ajan tuonut muotoiluosaamista osaksi kaupungin kehittämistä, kansainvälistä profiilia ja kilpailukykyä. Tämän työn seurauksena Helsinki on saanut kansainvälisen UNESCO City of Design -nimityksen. Tätä työtä on tarkoitus jatkaa.

Kaupunginhallitus katsoo edellä olevan riittäväksi selvitykseksi asiassa.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Katri Erroll, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Kunnan asukkaan aloite 17.10.2015
- 2 Asemakaavan muutos
- 3 Rakennuslautakunnan lausunto
- 4 Muotoilu kaupungin toimintakentässä

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginkanslia Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötointa johtava apulaiskaupunginjohtaja 23.03.2016 § 27

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Päätös

Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötointa johtava apulaiskaupunginjohtaja päätti lähettää kirjeen kirjoittajalle seuraavan vastauksen:

Suomalaisen muotoilun edistämistä maankäytön suunnittelun, kaavoituksen, luvituksen ja rakennushankkeiden toteutuksen yhteydessä on tekemänne aloitteen johdosta selvitetty eri hallintokuntien kanssa yhteistyössä.

Asiasta on oltu yhteydessä kaupunginkanslian elinkeino-osastoon sekä talous- ja suunnitteluosastoon ja siitä on saatu kaupunkisuunnitteluvi-

raston, kaupungin taidemuseon, kiinteistölautakunnan, rakennuslautakunnan ja rakennusviraston lausunnot.

Aloitteessa esitetty toive muotoilun edistämisestä on periaatteessa kannatettava tavoite.

Muotoilu on tunnistettu kaupungin nykyisessä strategiassa merkittäväksi uudistumisen keinoksi, joka vaikuttaa kaupungin kilpailukykyyn. Muotoilu oli näkyvästi esillä erityisesti World Design Capital vuoden 2012 aikana. Strategiaohjelmaan 2013 - 2016 on kirjattu seuraavaa: "Helsinki vahvistaa asemaansa muotoilun suurkaupunkina käyttämällä muotoilua kaupungin uudistamisessa ja palveluiden kehittämisessä". Muotoilu on nostettu myös yhdeksi Helsingin avaintoimialoista, jota tuetaan mm. erilaisten kehittämishankkeiden kautta.

Viimeaikaisista hankkeista merkittävin on ollut vuoden 2015 lopussa päättynyt Toimiva kaupunki –hanke. Hankkeen kaupunkimuotoilijat kehittivät yhteensä noin 60 hanketta palvelumuotoilun keinoin. Esimerkkinä rakennushankkeisiin liittyvä Staran Siisti työmaa –hanke (<http://www.muotoilutarinat.fi/fi/projekti/stara-helen/>). Kokemuksia palvelumuotoilun käytöstä on myös mm. fyysisten rakennusten ja palvelujen yhteensovittamisen ja lähiöiden kehittämisen osalta. Kokemuksia on levitetty mm. Muotoilutarinat.fi –verkkojulkaisun kautta sekä tekeillä yhteistyötä jo yli 10 vuotta Helsinki Design Weekin kanssa. Suomalaisen muotoiluorganisaatioiden kanssa tehtävästä kehitystyöstä esimerkkinä on Ornamon käynnissä oleva palvelumuotoilun hankintakäytäntöjen kehittäminen.

Kaupungin on toiminnassaan kuitenkin otettava huomioon lainsäädäntö, joka asettaa omat rajoituksensa nimenomaan suomalaisen muotoilun edistämiseen aloitteessa esitetyllä tavalla. Näitä rajoituksia käsitellään tarkemmin liitteenä olevassa rakennuslautakunnan lausunnossa.

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus

Aloitteessa esitetyt näkökohdat kuuluvat kaavoitusjärjestelmässä lähinnä asemakaavoitusvaiheeseen. Asemakaavaa koskevat maankäyttö- ja rakennuslain 54 § sisältövaatimukset eivät varsinaisesti tunnista aloitteessa esitettyä, määrättyllä tavalla täsmennettävää pyrkimystä edistää nimenomaan kotimaista muotoilua.

Asemakaavaan voidaan kyllä sisällyttää esim. määräyksiä, jotka koskevat tietynlaisen materiaalin käyttämistä. Tästä on esimerkkinä Honkasuon asemakaava, jossa edellytettiin puumateriaalin käyttämistä.

Vaikka asemakaavassa harvemmin määrätään suoraan muotoiluun liittyvistä asioista, esimerkiksi julkiselta kaupunkitilalta edellytetään ase-

makaavamääräyksissä tiettyä laatutasoa tai alueen yhtenäistä ilmettä. Niitä pystytään toteuttamaan jatkosuunnittelussa juuri muotoilun keinoin. Alueen asemakaavoittaja on mukana yhteistyössä suunnittelun tarkemmissa vaiheissa. Kaavoittaja-arkkitehti on monissa tapauksissa ollut aktiivisena osapuolena edistämässä esimerkiksi ympäristötaiteen tai yhtenäisesti muotoillun julkisen ilmeen toteutumista. Esimerkkinä yhteistyöstä jatkosuunnittelun aikana voidaan mainita Pasilan keskuskortteleiden designmanuaali, joka on toteutettu rakennusviraston ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteistyönä. Designmanuaalissa määritellään kadunkalusteisiin, valaistukseen ym. julkiseen tilaan liittyvää kaupunkimuotoilua.

Aloitteessa viitataan Oulun matkakeskuksen asemakaavaan, jossa on määräys:

- rakennusten pääasiallisen julkisivumateriaalin tulee olla vaalea ja niiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota jalankulkijan näkökulmaan ja varmistaa että rakennusten maantasokerros muodostaa miellyttävää ja vaihtelevaa kaupunkikuvaa. Toivottavaa on, että julkisivujen suunnittelun yhteydessä tutkittaisiin mahdollisuus pohjoissuomalaisen muotoilun tuotteiden hyväksikäyttämiseen julkisivujen elävöittämiseksi.

Helsingissä edellä esitetyn kaltaisia tavoitteellisen tason asemakaavamääräyksiä ei käytetä. Vastaavissa aihepiireissä (esimerkiksi aloitteessa mainittu graafisen betonin käyttö) tavoitteeseen voidaan ohjata joko asemakaavan selostuksessa tai asemakaavan liitteenä esitettävissä toteutusta ohjaavissa korttelikorteissa(aiemmin rakentamistapaohjeissa), mutta yleensä vastaaviin tavoitteisiin ohjataan yhteistyössä eri osapuolten kanssa kaavoitusta seuraavissa suunnitteluvaiheissa.

Liikennesuunnitteluun liittyvä muotoilu liittyy yleensä muiden hallintokuntien hankkeisiin kuten rakennusviraston katusuunnitelmiin tai Helsingin seudun liikenteen (HSL) joukkoliikennesuunnitteluun, mutta kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnittelijat ja kaavoittajat ovat mukana yhteistyössä. Esimerkiksi hyvän opastuksen suunnittelussa muotoilu näkyy kylttien ja grafiikan ilmeen lisäksi selkeytenä ja sujuvuutena ja tilan helppona hahmottamisena. Kampin joukkoliikenneterminaalien ja kauppakeskuksen suunnittelun aikana opastuksen suunnittelusta vastasi liikennesuunnittelijoiden ja muotoilijoiden tiimi.

Myös kaupunkisuunnittelussa käytetään palvelumuotoilua. Kaavoitukseen liittyvissä vuorovaikutusprosesseissa hyödynnetään muotoilun käyttämiä menetelmiä, jotta asukkaat voivat paremmin olla mukana suunnittelussa ja vaikuttamassa lopputulokseen, mistä Helsingin uu-

dessa yleiskaavaehdotuksessa asukastyöpajoissa työskentely on hyvä esimerkki.

Rakennushankkeiden luvitus

Rakennusluvan myöntämisedellytyksistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 19 luvussa. Perussäännös, silloin kun kysymys on asemakaava-alueesta, on lain 135 §. Sen mukaan luvan edellytyksenä on muun muassa, että rakennushanke on voimassa olevan asemakaavan mukainen ja rakentaminen täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:ssä sekä muut em. lain mukaiset tai sen nojalla asetetut vaatimukset.

Rakennusluvan harkinta on oikeusharkintaista viranomaistoimintaa. Suomalaisen muotoilun edistäminen aloitteen tarkoittamalla tavalla on sille vierasta. Kun luvan edellytykset täyttyvät, tulee lupa myöntää. Yleensä silloinkin, kun asemakaava on määritellyt käytettäväksi tietynlaisia rakennusmateriaalia, on käytettävissä lukuisia eri vaihtoehtoja, jotka määräyksen täyttävät. Edellytyksenä ei voi olla, että vain tietyssä maassa valmistettu ja muotoiltu tuote on kelpoinen.

Mitä edellä on todettu luvituksesta, pätee myös rakennushankkeen toteutusvaiheeseen.

Rakennustuotteita koskee Euroopan unionin asetus (305/2011). Asetuksella, joka on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, edistetään rakennustuotteiden sisämarkkinoita. Kansallista rakennustuotteiden hyväksymismenettelyä on voitu 1.7.2013 jälkeen käyttää ainoastaan sellaisille rakennustuotteille, joille ei ole määritelty Euroopan tasoista harmonisoitua tuotestandardia tai eurooppalaista teknistä arviointia (ETA). Noin 80 prosenttia markkinoilla olevista rakennustuotteista kuuluu CE-merkintävelvollisuuden piiriin. Silloin kun CE-merkintää ei voi rakennustuotteessa käyttää, sovelletaan lakia eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012).

Viranomaisen ei toisin sanoen voi vaatia käyttämään vain kotimaista rakennustuotetta, jos tarjottu tuote täyttää sille eurooppatasoisesti asetetut vaatimukset tai muutoin sovellettavat kansallisen tason tuotevaatimukset.

Rakennushankkeiden toteutus

Muotoilun edistämisen edellytyksenä on hyvä yhteistyö kaupungin eri organisaatioiden, rakennuttajien ja suunnittelijoiden kanssa.

Toimitilojen hankkiminen ja toteuttaminen kaupungin virastojen tarpeisiin on pääsääntöisesti kiinteistöviraston tilakeskuksen vastuulla lukuun

ottamatta liikuntaviraston, pelastuslaitoksen, Korkeasaaren eläintarhan sekä liikelaitosten hankkeita. Tilakeskus myös vastaa hallinnassaan olevien kiinteistöjen perusparannuksista ja kunnossapidosta.

Tilakeskuksen tavoitteena on varmistaa sekä uudisrakentamisessa että peruskorjauksessa rakentamisen laatu siten, että palvelurakennuksissa voidaan toimia turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Tilakeskus pyrkii suosimaan rakentamisessa hyviä, kestäviä materiaaleja ja turvallisia, pitkäaikaiskestäviä rakenteita. Rakennushankkeissa tavoitellaan sekä investointikustannuksiltaan että kestävyydeltään kustannustehokkaita ratkaisuja.

Kaupungin palvelurakennuksissa pyritään myös esteettisesti laadukkaisiin ratkaisuihin. Julkisten rakennusten tulee erottua kaupunkirakenteesta ja ilmentää käyttötarkoitustaan. Tähän voidaan vaikuttaa rakennuksen yleishahmolla ja myös julkisivujen käsittelyllä.

Rakentamisen tekninen ja esteettinen laatu pyritään varmistamaan käyttämällä kaupungin rakennushankkeissa kokeneita ja osaavia suunnittelijoita, jotka valitaan hankintalain edellyttämällä kilpailumenettelyllä.

Kaupunkikuvaa ja julkisten rakennusten ilmettä voidaan elävöittää käyttämällä mm. julkisivuissa aloitteen tekijän esittämää graafista betonia tai liittämällä julkisivuihin muuhun materiaaliin työstettyjä aiheita. Julkisivuihin on myös joissakin kohteissa liitetty taidetta. Tämän tulee tapahtua rakennuksen pääsuunnittelijan johdolla ja yhteistyössä kaupungin taidemuseon kanssa. Ratkaisujen tulee kuitenkin aina olla sellaisia, että ne ovat kestäviä, huollettavia ja kokonaistaloudellisesti perusteltuja.

Suomalaista muotoilua voidaan esimerkiksi edistää hankkeissa, joissa yksi prosentti rakennusmäärärahoista sijoitetaan taiteeseen. HAM Helsingin taidemuseo on useissa ko. hankkeissa esittänyt muotoilun edustajia kohteiden taiteilijoiksi.

Yleisten alueiden suunnittelu ja toteutus

Rakennusvirasto hallinnoi yleisiä alueita, kuten katuja, puistoja ja aukioita. Viraston vastaa niiden suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta.

Suunnittelussa pyrkimyksenä ovat esteettisesti ja rakenteellisesti laadukkaat ja toimivat ratkaisut, jotka ovat kestäviä ja kokonaistaloudellisesti mielekkäitä. Koko kaupungin parhaiksi todetut ratkaisut ja materiaalit kootaan julkisissa ulkotiloissa toimivien hallintokuntien ja liikelaitosten yhteistyössä laadittavaan kaupunkitilaohjeeseen eli designmanuaaliin, joka valmistuu vuoden 2016 aikana.

Kaupunkitilaohje vahvistaa Helsingin ominaispiirteitä. Se määrittelee tunnistettavan Helsinki-ilmeen, jolle on ominaista myös suomalaisen muotoilun ja korkean laadun edistäminen. Ohje on avoin ja päivittyvä. Se mahdollistaa nykykäytännön mukaisesti myös uusien innovatiivisten tuotteiden sekä materiaalien käytön yleisillä alueilla eikä rajoita suunnittelijoiden vapautta silloin, kun ohjeesta poikkeaville ratkaisuille on tarvetta.

Lopuksi

Kotimaisen muotoilun edistäminen myös rakentamisessa on kannattava pyrkimys. Edistäminen toteutuu parhaiten, kun alan teollisuus käyttää hyväksi suomalaisia muotoilijoita ja tuottaa korkealaatuisia, mutta samalla kilpailukykyisiä tuotteita. Muissa maissa suunnitellut ja valmistetut rakennustuotteet eivät aina parhaalla mahdollisella tavalla sovellu suomalaiseen rakentamiseen esimerkiksi ilmastollisista syistä johtuen. Euroopan unionin perusperiaatteita on tavaroiden vapaa liikkuvuus ja kaupan teknisten esteiden poistaminen. Tuotteet kilpailevat ominaisuuksiensa, laatunsa ja hintojensa kautta. Viranomaiset eivät voi asettaa säännöksiin perustumattomia esteitä muiden maiden tuotteille silloin kun ne täyttävät asetetut vaatimukset.

Helsingin kaupunki suurena maanomistajana voi vaikuttaa korkealaatuisen muotoilun käyttämiseen myös tontinluovutuksen keinoin. Tällöinkään ei voi kuitenkaan eri toimijoita perusteettomasti ja epätasapuolisesti syrjiä.

Kaupunki näkee myös palvelumuotoilun tärkeänä osana muotoilun kenttää. Helsinki on yli 10 vuoden ajan tuonut muotoiluosaamista osaksi kaupungin kehittämistä, kansainvälistä profiilia ja kilpailukykyä. Tämän työn seurauksena Helsinki on saanut kansainvälisen UNESCO City of Design -nimityksen. Tätä työtä on tarkoitus jatkaa.

Lisätiedot

Katri Erroll, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Kiinteistölautakunta 28.01.2016 § 28

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Lausunto

Kiinteistölautakunta antoi kaupunginhallitukselle kuntalaisaloitteesta koskien suomalaisen muotoilun edistämistä maankäytön suunnittelun, kaavoituksen, luvituksen ja rakennushankkeiden toteutuksen yhteydessä seuraavan lausunnon:

Tavoitteet rakennushankkeiden toteutuksessa

Toimitilojen hankkiminen ja toteuttaminen kaupungin virastojen tarpeisiin on pääsääntöisesti kiinteistöviraston tilakeskuksen vastuulla lukuun ottamatta liikuntaviraston, pelastuslaitoksen, Korkeasaaren eläintarhan sekä liikelaitosten hankkeita. Tilakeskus myös vastaa hallinnassaan olevien kiinteistöjen perusparannuksista ja kunnossapidosta.

Tilakeskuksen tavoitteena on varmistaa sekä uudisrakentamisessa että peruskorjauksessa rakentamisen laatu siten, että palvelurakennuksissa voidaan toimia turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Tilakeskus pyrkii suosimaan rakentamisessa hyviä, kestäviä materiaaleja ja turvallisia, pitkäaikaiskestäviä rakenteita. Rakennushankkeissa tavoitellaan sekä investointikustannuksiltaan että kestävyydeltään kustannustehokkaita ratkaisuja.

Kaupungin palvelurakennuksissa pyritään myös esteettisesti laadukkaisiin ratkaisuihin. Julkisten rakennusten tulee erottua kaupunkirakenteesta ja ilmentää käyttötarkoitustaan. Tähän voidaan vaikuttaa rakennuksen yleishahmolla ja myös julkisivujen käsittelyllä.

Rakentamisen tekninen ja esteettinen laatu pyritään varmistamaan käyttämällä kaupungin rakennushankkeissa kokeneita ja osaavia suunnittelijoita, jotka valitaan hankintalain edellyttämällä kilpailumenettelyllä.

Kaupunkikuvaa ja julkisten rakennusten ilmettä voidaan elävöittää käyttämällä mm. julkisivuissa aloitteen tekijän esittämää graafista betonia tai liittämällä julkisivuihin muuhun materiaaliin työstettyjä aiheita. Julkisivuihin on myös joissakin kohteissa liitetty taidetta. Tämän tulee tapahtua rakennuksen pääsuunnittelijan johdolla ja yhteistyössä kaupungin taidemuseon kanssa. Ratkaisujen tulee kuitenkin aina olla sellaisia, että ne ovat kestäviä, huollettavia ja kokonaistaloudellisesti perusteltuja.

Käsittely

28.01.2016 Ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Joonas Pulkkinen: Esitän seuraavan vastaehdotuksen:

Lausuntoehdotuksen 4. kappaleeseen lisätään uusi seuraavan sisältöinen viimeinen virke: Kiinteistölautakunta kuitenkin toteaa, että suomalaista innovatiivista rakentamista ja uutta designia, suunnittelua ja muotoilua hyödyntävää rakentamista sekä nämä tekijät huomioon ottavia kilpailumalleja tulisi tulevaisuudessa kehittää laajemmin.

Vastaehdotus raukesi kannattamattomana.

Esittelijä

vs. tilakeskuksen päällikkö
Markku Metsäranta

Lisätiedot

Anneli Nurmi, projektinjohtaja, puhelin: 310 86432
anneli.nurmi(a)hel.fi
Irmeli Grundström, hankepäällikkö, puhelin: 310 42319
irmeli.grundstrom(a)hel.fi

Kaupunkisuunnitteluvirasto 15.1.2016

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Kaupunginhallitus pyytää kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoa kuntalaisaloitteesta, joka koskee suomalaisen muotoilun edistämisestä kaupungin suunnitteluprosesseissa, 29.1.2016 mennessä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto toteaa, että kuntalaisaloitteessa esitetty toive muotoilun edistämisestä on kannatettava tavoite. Muotoilun edistämisen edellytyksenä on hyvä yhteistyö kaupungin eri organisaatioiden, rakennuttajien ja suunnittelijoiden kanssa.

Vaikka asemakaavassa harvemmin määrätään suoraan muotoiluun liittyvistä asioista, esimerkiksi julkiselta kaupunkitilalta edellytetään asemakaavamääräyksissä tiettyä laatutasoa tai alueen yhtenäistä ilmettä. Niitä pystytään toteuttamaan jatkosuunnittelussa juuri muotoilun keinoin. Alueen asemakaavoittaja on mukana yhteistyössä suunnittelun tarkemmissa vaiheissa. Kaavoittaja-arkkitehti on monissa tapauksissa ollut aktiivisena osapuolena edistämässä esimerkiksi ympäristötaiteen tai yhtenäisesti muotoillun julkisen ilmeen toteutumista. Esimerkkinä yhteistyöstä jatkosuunnittelun aikana voidaan mainita Pasilan keskuskortteleiden designmanuaali, joka on toteutettu rakennusviraston ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteistyönä. Designmanuaalissa määritellään kadunkalusteisiin, valaistukseen ym. julkiseen tilaan liittyvää kaupunkimuotoilua.

Kuntalaisaloitteessa viitataan Oulun matkakeskuksen asemakaavaan, jossa on määräys:

- rakennusten pääasiallisen julkisivumateriaalin tulee olla vaalea ja niiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota jalankulkijan näkökulmaan ja varmistaa että rakennusten maantasokerros muodostaa miellyttävää ja vaihtelevaa kaupunkikuvaa. Toivottavaa on, että julkisivujen suunnittelun yhteydessä tutkit-

taisiin mahdollisuus pohjoissuomalaisen muotoilun tuotteiden hyväksikäyttämiseen julkisivujen elävöittämiseksi.

Helsingissä edellä esitetyn kaltaisia tavoitteellisen tason, ei pakollisia asemakaavamerkintöjä ei käytetä, vaan vastaavissa aihepiireissä (esimerkiksi aloitteessa mainittu graafisen betonin käyttö) tavoitteeseen voidaan ohjata joko asemakaavan selostuksessa tai asemakaavan liitteenä esitettävissä toteutusta ohjaavissa korttelikorteissa(aiemmin rakentamistapaohjeissa), mutta yleensä vastaaviin tavoitteisiin ohjataan yhteistyössä eri osapuolten kanssa kaavoitusta seuraavissa suunnitteluvaiheissa.

Liikennesuunnitteluun liittyvä muotoilu liittyy yleensä muiden hallintokuntien hankkeisiin kuten rakennusviraston katusuunnitelmiin tai Helsingin seudun liikenteen (HSL) joukkoliikennesuunnitteluun, mutta kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnittelijat ja kaavoittajat ovat mukana yhteistyössä. Esimerkiksi hyvän opastuksen suunnittelussa muotoilu näkyy kylttien ja grafiikan ilmeen lisäksi selkeytenä ja sujuvuutena ja tilan helppona hahmottamisena. Kampin joukkoliikenneterminaalien ja kauppakeskuksen suunnittelun aikana opastuksen suunnittelusta vastasi liikennesuunnittelijoiden ja muotoilijoiden tiimi.

Myös kaupunkisuunnittelussa käytetään palvelumuotoilua. Kaavoitukseen liittyvissä vuorovaikutusprosesseissa hyödynnetään muotoilun käyttämiä menetelmiä, jotta asukkaat voivat paremmin olla mukana suunnittelussa ja vaikuttamassa lopputulokseen, mistä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa asukastyöpajoissa työskentely on hyvä esimerkki.

Lisätiedot

Hanna Pikkarainen, projektipäällikkö, puhelin: 31037027
hanna.pikkarainen(a)hel.fi

Rakennusvirasto 8.12.2015

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Kaupunginhallitus pyytää rakennusviraston lausuntoa kuntalaisaloitteesta, joka koskee muun muassa designin ja graafisen betoninkäytön edistämistä, 29.1.2016 mennessä.

Rakennusvirasto hallinnoin yleisiä alueita, kuten katuja, puistoja ja aukioita. Viraston vastaa niiden suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta.

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Suunnittelussa pyrkimyksenä ovat esteettisesti ja rakenteellisesti laadukkaat ja toimivat ratkaisut, jotka ovat kestäviä ja kokonaistaloudellisesti mielekkäitä. Koko kaupungin parhaiksi todetut ratkaisut ja materiaalit kootaan julkisissa ulkotiloissa toimivien hallintokuntien ja liikelaitosten yhteistyössä laadittavaan kaupunkitilaohjeeseen eli designmääliin, joka valmistuu vuoden 2016 aikana.

Kaupunkitilaohje vahvistaa Helsingin ominaispiirteitä. Se määrittelee tunnistettavan Helsinki-ilmeen, jolle on ominaista myös suomalaisen muotoilun ja korkean laadun edistäminen. Ohje on avoin ja päivittyvä. Se mahdollistaa nykykäytännön mukaisesti myös uusien innovatiivisten tuotteiden sekä materiaalien käytön yleisillä alueilla eikä rajoita suunnittelijoiden vapautta silloin, kun ohjeesta poikkeaville ratkaisuille on tarvetta.

Lisätiedot

Pia Rantanen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38812
pia.rantanen(a)hel.fi